

מקץ

חכמת יוסף בפתרון חלומות פרעה

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק ט"ו, שיחה א' לפרשת מקץ

- כיצד לא עלה בדעתם של החרטומים פתרונו הפשוט של יוסף, על בואן של שנות השבע והרעב?
- מדוע יעץ יוסף לפרעה לאגור מזון לשנות הרעב, בעוד לא ביקשווהו להתערב בהנהגת המלוכה?
- "אין נבון וחכם כמוך": ביאור החכמה המיוחדת שבפתרונו של יוסף והתפעלותו של פרעה ממנו.
- "היינו כחולמים": הקשר בין חלומות פרעה ופתרון יוסף עם הפרדוקס בגלות והגילוי של המשיח.

הקדמה

בפרשה הקודמת, סופר איך אחרי מעשה אשת פוטיפר, יוסף הוכנס לבית האסורים, וגם שם זכה להצלחה אלוקית עד שנהיה האחראי על כל ענייני בית הסוהר. בסוף הפרשה סופר על חלומות שר האופים ושר המשקים, ועל הפתרונות הנכונים שיוסף נתן להם - שר המשקים הוחזר על כנו, ושר האופים נתלה. יוסף ביקש 'טובה' משר המשקים, שיזכיר אותו אצל פרעה, לצאת מבית האסורים. בסופו של דבר - שר המשקים שכח מכל העניין¹. רק בעבור שנתיים, כשפרעה חלם שני חלומות ושאל אחד לא הצליח לפתור אותם, אוראז נזכר שר המשקים שבבית הסוהר ישנו 'פותר חלומות' מצויין... וכך יוסף הובא לפני פרעה. בשיעור זה נתעכב על חלומות פרעה, על הפתרונות שהוצעו ע"י חרטומי מצרים, ונסביר מדוע פתרונו של יוסף - הנראה מאוד פשוט - היה ממש גאוני ועד כדי כך שפרעה נדהם ומינה את יוסף כמשנה למלך. במהלך שיעור זה נתעכב גם על הסוד הפנימי בחלומותיו של פרעה ובפתרונותיו של יוסף, הקשורים לטיב ומהות עבודתנו בגלות הזאת, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו, וכפי שנבאר בארוכה בעז"ה.

מקור 1

חלומות פרעה והצעת הפטרונות של חרטומי מצרים

בתחילת פרשתנו, מסופר על שני חלומותיו של פרעה ועל ניסיונות חרטומי מצרים לפתור אותם:

מקץ מא, א: ... ופרעה חלם והנה עמד על היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות מראה ובריאית בשר ותרעינה באחו. והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר. ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות הבשר את שבע הפרות יפת המראה והבריאית וייקץ פרעה.

ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבליים עלות בקנה אחד בריאות וטבות. והנה שבע שבליים דקות ושדופת קדים צמחות אחריהן. ותבלענה השבליים הדקות את שבע השבליים הבריאיות והפלאות; וייקץ פרעה והנה חלום, ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה.

מדוע אף אחד מחרטומי מצרים לא הצליח לפתור החלום עבור פרעה? על כך מפרש רש"י:

רש"י: ואין פותר אותם לפרעה. פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה - שלא היה קולן נכנס באזניו ולא היה לו קורת רוח בפתרוןם, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר.

ביוגרפיה - רש"י:

רבי שלמה יצחקי (בן יצחק), נולד בטרוויש שבצפון צרפת בשנת 4800 (1040). כתב פירוש לתורה, לני"ך ולתלמוד שנחשבים כיסודיים ביותר (ונכתבו ע"פ רוח הקודש).

מקור 2

הפתרון של יוסף: שבע שנות שבע ושבע שנות רעב

בהמשך הפרשה, מסופר על הפתרון הגאוני של יוסף, רעיון שהדהים ממש את פרעה:

מקץ מא, כה: ויאמר יוסף אל פרעה: חלום פרעה אחד הוא, את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה. שבע פרות הטבות - שבע שנים הנה, ושבע השבליים הטבות - שבע שנים הנה; חלום אחד הוא... הנה שבע שנים באות שבע גדול בכל ארץ מצרים: וקמו שבע שני רעב אחריהן ונשכח כל השבע...

¹ רש"י: וישכחו - לאחר מכן. מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, ש הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים, שנאמר "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל הרבים", ולא בטח על מצרים הקרובים "רהב".

ואחרי שיוסף סיים לכאורה לפתור את החלום, הוא ממשיך עוד בדבריו אל פרעה ומציע לו זאת:

וַעֲתָה יָרָא פְּרֵעָה אִישׁ נְבוֹן וְחָכֵם וְיִשְׁתַּהוּ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם. יַעֲשֶׂה פְּרֵעָה וַיִּפְקֵד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ וְחָמַשׁ
אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי הַשָּׁבָע...

בקיצור, יוסף מציע את עצמו לעבוד עבור פרעה... ואכן, פרעה נדהם מחוכמתו של יוסף ומסכים לתת לו ניהול האוצר של מצרים, ובסופו של דבר יוסף נהיה המנהל הכללי של כל ארץ מצרים...

מקור 3

מהו החידוש פתרון יוסף ומדוע מתערב הוא בממלכה?

לכאורה, סיפור זה מעלה כמה שאלות מהותיות, וכפי שהעלו מפרשי התורה על אתר:

רבינו בחיי: איך אפשר שלא יוכלו חכמי הגדולים וחרטמיו להודיע לו פתרון החלום, והדברים מוכיחים שהם מורים שבע שני שבע ושבע שני רעב, שהרי הפרות היו סימן לחרישה.. והשבלים גם כן סימן הקצירה. (ראה בהערה² ההסבר של רבינו בחיי, והקושי עליו לפי פשוטו של מקרא.)

בעצם, לא רק שהפרות והשבלים היו רמז ברור למושגים של שובע ורעב (ראה הערה³), אלא עוד זאת שבחלום הראשון הפרות עולות אצל היאור - רמז מובהק לפרנסת מצרים, וכדברי הרמב"ן:

רמב"ן: בעבור כי ארץ מצרים תשתה מן היאור, וממנו בא להם השבע והרעב, ראה אותן עולות מן היאור⁴.

בנוסף לכך, יש כאן תמיהה כללית על התנהגותו של יוסף, שמתחיל לתת 'עצות' לפרעה - והרי ביקשו ממנו רק לפתור חלום, ולא להתחיל להתערב בענייני המלוכה... וכפי שהאלישיך כותב:

אלישיך: הנה קשה מאד: היועץ למלך נתנוהו?! רק ישמע חלום לפתור אותו! ומי הכניסו לומר 'ירא פרעה כו'?

מקור 4

מדוע רש"י השמיט פתרון "שבע מלכויות" המובא במדרש?

הדבר יובן בהקדים עיון במדרש, שהוא המקור לפירוש רש"י (על הפתרון של "שבע בנות וכו"):

מדרש בראשית רבה פט, ו: פתרון היו אותו אלא שלא היה קולן נכנס באזניו, 'שבע פרות הטובות' - שבע בנות אמה מוליד, 'שבע פרות הרעות' - שבע בנות אמה קובר; וכן אמרו 'שבע שבלים הטובות' - שבע מלכויות אמה מכבש, 'שבע שבלים הרעות' - שבע אפרכויות (מחוזות - régions) מורדות בה.

נשאלת השאלה: מדוע רש"י משמיט הפרט השני בפתרון החרטומים כפי שהובא במדרש - הניצחון על שבע מלכויות וההפסד נגד שבע מחוזות, וכותב רק הפתרון של 'שבע בנות'?

ובפרט שהמדרש ציין שני הפרטים האלה כפתרון על שני חלומות פרעה: 'שבע בנות' - כפתרון על החלום הראשון, 'שבע מלכויות' - כפתרון על החלום השני. ומדוע רש"י השמיט זאת?

ועפ"ז מובן, שהיא הנותנת: העובדה שרש"י נקט דווקא הפתרון של 'שבע בנות', הוא לפי שעל פי דרך הפשט אמרו החרטומים רק פתרון יחיד זה; וממילא מובן גודל החידוש שבפתרון יוסף, וכפי שנבאר תיכף. (לקהל מתקדם: ראה בהערה⁵, להבין מהות חידוש פתרון יוסף לעומת פתרון החרטומים מצרים.)

ביוגרפיה - רבינו בחיי:

פירוש על התורה, עם שילוב של פשוט, רמז, דרש, סוד. חובר ע"י רבי בחיי בן אשר, תלמיד הרשב"א נולד בספרד בשנת 5015 (1255). (ואינו רבינו בחיי בן יוסף, בעל 'חובות הלבבות', שקדם לו בכ-200 שנה).

ביוגרפיה - רמב"ן:

רבי משה בן נחמן, נולד בגירונה שבספרד בשנת 4954 (1194). שלט בכל מקצועות התורה, וחיבוריו כוללים פירושים לתנ"ך ולגמרא, חיבורים חכמים הקבלה ובמחשבת ישראל. עסק גם ברפואה.

ביוגרפיה - אלישיך:

פירוש על התורה. חובר ע"י רבי משה אלישיך, נולד בתורכיה בשנת 5267 (1507) ולמד שם. בהמשך עלה לצפת, והיה חבר בבית דינו של רבי יוסף קארו.

ביוגרפיה - מדרש רבה:

פירוש על מדרש רבה (בלשון קצרה וע"ד הפשט), חובר ע"י הרב יששכר בער הכהן כ"ץ, נולד בפולין בסביבות השנה 5300 (1540). עלה לארץ והיה לתלמיד הרמ"ק.

² רבינו בחיי עונה שם על שאלתו: "אבל הכל היה סבה מבעל הסבות יתעלה שסכל עצתם והשיב אחר חכמתם, כענין שכתוב 'משיב חכמים אחר ודעתם יסכל'. ומנע מהם הפתרון לבעבור סבב את פני הדבר ולתת גדולה ליוסף".

אכן, בהערה 16 בשיחה שואל הרבי שעל דרך הפשט - תמוה ביותר שנס גדול כזה - שמכל חרטומי מצרים נעלם מהם פתרון פשוט כזה (שבע שנים גו') - לא נרמז בכתוב ואפילו לא בפרש"י! ושואל עוד כמה שאלות (לדוגמא: שעפ"ז היה צריך להיות פתרון יוסף מרומז (עכ"פ) גם בשאר פרטי החלום). עיי"ש בהערה, ובשאר המפרשים שציטטנו שם.

³ "פרות יפות מראה ובריאות בשר" הן תוצאה משפע גדול בעשבים ובתבואה בכלל, וממילא, הרי הן רמז וסימן בפשטות לזמן של שובע; ואין צריך לומר ששבלים בריאות וטובות מורות על גידול משובח של תבואה - זמן של שובע. ולאידך, פרות רעות מורות על מחסור במזון; ומכל-שכן ששבלים דקות ושדופות קדים הן סימן ברור לזמן של רעב.

ומכיון שהיו (הן הפרות והן השבלים) במספר שבע, מובן, שהדבר מורה על מנין שבע פעמים של צמיחת שבלים (תבואה), וכל גידול וצמיחה של תבואה הוא פעם אחת בשנה - ואם כן היה הפתרון של שבע מחזורי צמיחה היה הכי מתבקש!

⁴ וממשיך שם (בדומה לרבינו בחיי הנ"ל): והפרות סימן לחרישה, והשבלים סימן לקציר, כמו שאמר "אשר אין חריש וקציר".

⁵ לקהל מתקדם: יש מפרשים, שעיקר חידושו של יוסף היה בכך שאמר "חלום פרעה אחד הוא", ששני החלומות הם באותו עניין. אבל לפי המתבאר בפנים, מובן שלפי פשוטו של מקרא (ולא מדרשו) - גם החרטומים הבינו שאין בחלום אלא עניין ותוכן אחד, ולא היה זה החידוש של יוסף... עיקר חידושו היה משהו אחר לגמרי... (המשך ההערה בעמוד הבא)

והביאור בזה:

ברור שהפתרון שהציע יוסף, ששבע הפרות ושבע השבלים מסמלים על שובע ורעב, היה הכי מתבקש, וברור שחרטומי מצרים חשבו עליו... אלא, שהם 'נתקעו' בגלל קושי בהמשך החלום:

לקוטי שיחות: עקר הקושי הוא בהמשך החלום - "ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאר": באם הפרות מורות על שבע שנים אחרות הבאות לאחרי זה, היאך עמדו ביחד עם הפרות הטובות המרמזות לשבע שני השבע שבעו? (ראה בהערה⁶ מדוע פרט זה הוא כ"כ חשוב בפתרון החלום).
ולפיכך המציאו החרטומים בהכמתם הפתרון ד"שבע בנות אתה מוליד" ו"שבע בנות אתה קובר", בו יכולים להיות שני הענינים בבת אחת (שהיו לו כמה נשים ופילגשים), מה שאין כן הפתרון ד"שבע מלקיות" שאינו שכיח כלל (ראה ביאור החילוק בין שני הפתרונות בהערה⁷).

אלא שכמובן כל זה לא הניח את דעתו של פרעה⁸, עד שהגיע יוסף עם הפתרון הגאוני שלו...

החידוש בפתרון של יוסף היה בכך שמיד אחרי שפתר את החלום כפי פשוט הדברים - שהחלום מודיע על שובע ורעב, הוא הוסיף תיכף את ההצעה למנות איש נבון וחכם על האוצר של מצרים. ובכן, יש לומר שהצעה זו לא באה בנוסף לחלום, אלא היא חלק עיקרי בפתרון החלום! דווקא על ידי הצעה זאת, במסגרת הפתרון, ניתן להבין איך שנות השובע באות ביחד עם שנות הרעב:

לקוטי שיחות: כאשר תקף בהתחלת שבע שני השבע נעשות הפעולות הנדרשות לצורך זמן שבע שני הרעב, פרוש הדבר הוא, שבזמן שבע שני השבע (היינו, ביחד עמהן) ישנן כבר - ברעיון השכל ובגיש הלב, ובנוגע למעשה - שבע שני הרעב⁹.
ועל פי זה מובן ומסבר השבח ששבח פרעה את יוסף, שבחכמתו חבר יחדו בפתרונו את שבע שני השבע עם שבע שני הרעב, והראה שיכולים שני הזמנים להיות יחדו, וזה דוקא העיד על אמתות פתרונו. (לקהל מתקדם: ראה הערה¹⁰ להסבר דיוקים שונים בדברי פרעה, ביסוד ביאור זה).

בנוסף לכך, האברנאל מבאר שהחילוק בין החרטומים ליוסף היה בכללות ענין החלומות ופתרונם: החרטומים ידעו חכמת פתרון החלום ואשר הכח המדמה פועל שהדבר הנראה בחלום יהא רק משל וחקיקו לענינים אחרים וכו', ולכן, ע"פ פתרונם, גם בחלום זה לא היו הפרות והשבלים כפשוטן, כי אם משל ורמז לשבע בנות (ושבע מלקיות); משא"כ יוסף הבין ברוח קדשו האמת, אשר חלום זה אינו כשאר חלומות, אלא הוא הודעה מלמעלה, וממילא מובן שהפרות והשבלים הן כפשוטן. אמנם, בדרך הפשט ופשוטו של מקרא, ובפירושו רש"י על התורה - לא מצינו חילוקי סוגים בחלומות ואופנים וסוגים בפותרי חלומות. ובפרט שכבר למדנו בתורה על כמה חלומות (של יעקב ויוסף), וכולם הובנו תמיד לפי פשוטם... ופשיטא, על-דרך הפשט, שפתרון החלום בנוגע לשבע שני שובע ורעב כפשוטו (ובדבר הנוגע לכל מצרים) פשוט הוא יותר ומסתבר יותר בהשקפה ראשונה מהפירוש שזהו (ענין הנוגע רק לפרעה, ו)חידה ורמז רחוק לענין צדדי לגמרי.

⁶ והרי התחלת שנה באה רק לאחר גמר וסיום השנה הקודמת, וא"כ אין שום אפשרות ששנת הרעב תבוא ביחד עם שנת השבע! וזה היה הפרט בו נתקעו כולם, ולכן עברו לפתרונות אחרים, בהם שני המאורעות יכולות לקרות בבת אחת.

ואין לומר שפרט זה בהחלום הוא מה"דברים בטלים" שבו, כי פרט זה הוא **בסתירה לכללות** תוכן החלום - שהרעה באה אחרי הטובה ובאופן ד"ותאלכנה" ו"ותבלענה", היינו שהטובה מתבטלת בבוא הרעה. וראה בהערה 37 בשיחה.

⁷ ביאור העניין: לכל לראש, בזמנים ההם היה שכיח שהיו לאנשים בכלל, ולמלכים בפרט, כמה נשים ופילגשות. על אחת וכמה שפרעה מלך מצרים, ארץ שהיתה שטופה בזימה, כפי שרואים עוד בתקופת שרה אמנו, שישר כשראו אשה יפה "ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה" (לך לך יב. טו), ועד כדי כך שפרעה עצמו אמר לאברהם אחרי הסיפור עם שרה "הנה אשתך קח וְלך", בידעו עד כמה אנשי ארצו שטופים בזימה...

ועפ"ז מובן שבהחלט ייתכן הדבר, שמכל עשרות הילדים שיש לפרעה מכל נשיו - יכול להיות שבנקודת זמן אחת, יהיה אצלו שבעה לידות, ובד-בבד יהיו שבע בנות שימותו בגלל מגיפה וכדומה ל"ע. ולכן החרטומים בחרו בפתרון זה.

משא"כ בפתרון של "שבע מלקיות", שזה כבר פחות סביר, שפרעה יתחיל **סימולטנית** בשבעה מלקיות... בדרך כלל, נהוג לכבוש מדינה אחת, ואז לעבור לשניה וכו'. ולכן, בדרך הפשט, החרטומים לא הציעו פתרון זה שאינו סביר ושכיח כ"כ.

⁸ כמובא בכמה מפרשים, שבתוך החלום פרעה הבין את החלום ואת הפתרון, ואחרי שהתעורר הוא זכר את החלום אבל שכח את הפתרון... אבל הוא זכר מספיק כדי לדעת שהפתרון שמציעים לו אינם מתאימים לפתרון שהבין בחלומו...

⁹ ועל-דרך-זה לאידך גיסא: יחד עם זמן שבע שני הרעב ישנן (כביכול), **בה בשעה**, "שבע שני השובע", כיון שבאותה שעה ניזונים הבריות מתבואת שבע שני השובע.

¹⁰ **לקהל מתקדם:** עפ"ז מובן ומוסבר לשון הכתוב "וייטב הדבר" (והיינו העצה, ולא עצם הפתרון) בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו, וכן זה שהשבח ששיבח פרעה את יוסף היה "אין נבון וחכם כמוך" (מבלי להדגיש בזה מעלתו העיקרית בנדון דידן - היותו פותר חלום), כי גדולת חכמתו של יוסף לא היתה בפתרון החלום כשלעצמו, ששבע הפרות הטובות מורות על שבע שנים וכו' (דלזה אין צריך לחכמה, כנ"ל). אלא חידוש יוסף היה במה שבחכמתו חיבר יחדיו בפתרונו את שבע שני השובע עם שבע שני הרעב, והראה שיכולים שני הזמנים להיות יחדיו, וזה דוקא העיד על אמתות פתרונו.

בסגנון אחר: פרעה נדהם ואמר ליוסף "אין חכם ונבון כמוך" - כי על ידי הסברתו, יוסף הראה אשר בחלום עצמו הראו לפרעה מלמעלה (לא רק מה שיעשה הקב"ה, אלא) אף מה שעליו לעשות, "ועתה ירא פרעה וגו'", וזה הדהים את פרעה!

הביאור בכל זה בפנימיות העניינים, יובן ביסוד דברי האלשיך על מהות חלומות אלה:

אלשיך מקץ מא, לג: בחלום פרעה הלז ובהיות יוסף הוא השליט על הארץ .. תלויה גאולת ישראל מגלות מצרים שהיה אז מתחיל.

במילים אחרות: חלומות פרעה ופתרון יוסף היו הסיבה וההתחלה לגלות מצרים (והגאולה שלאחריה), כמובן גם בפשטות, שעל ידי חלומות אלה נתגלגלו הדברים לידי כך שיוסף נעשה שליט על הארץ, וזה גרם ביאת יעקב ובניו למצרים.

ומזה מובן שבתוכן ובפתרון החלום נרמז ובא לידי ביטוי ענין הגלות והגאולה, וכפי שנבאר.

הדבר יובן בהקדים מהות הקשר בין החלומות לבין תקופת הגלות, כפי שמבואר בתורת החסידות:

ע"פ תורה אור וישב כח, ג: 'בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים" 11 - הגלות נמשלה לחלום, דכשם שבחלום יתכן חבור שני הפכים 12, כן הוא גם באיש ישראל בזמן הגלות, שאז יכולים לשפן יחד בנפשו שתי הנהגות הפכיות - אהבה לאלקות (בעת התפלה) וטרדות דמשא ומתן בענייני העולם במשך היום (הטרדות מוכיחות שחסר לאדם בבטחונו בקב"ה" 13).

[במילים אחרות: בגלות, האדם נמצא בסוג של פרדוקס: מצד אחד - הוא יכול להיות שקוע לגמרי בתורה ועבודה בשעות הבוקר, ומצד שני - להיות שקוע לגמרי בדברים גשמיים בהמשך היום... אדם זה אמור לשאול לעצמו: מי אני? מה אני? מהי המהות האמיתית שלי? אלא שזה לא מפריע לנו כל כך, בדיוק כשם שבחלום - ההפכים אינם מפריעים... ודווקא בימות המשיח נבין עד כמה היינו שקועים בגלות, ועד כמה מצב זה היה בלתי אפשרי - שני הפכים שהיו ממש באותו רגע...].

ועפ"ז מובן הטעם לכך שבחלום פרעה היה מושג של שני הפכים (שובע ורעב) **בבת אחת:**

לקוטי שיחות: לפיכך היתה בגלוי בחלום פרעה - אשר מורה על הגלות - התחברות שני הפכים, "ותעמדה אצל הפרות".

דבנוסף לזה שכל ענינו של הזמן בכלל הוא באופן ששני זמנים באים זה אחר זה דוקא - וכשמו: עבר הנה עתיד (ואם כן, זמן שנות הרעב אמור להיות שונה לגמרי מזמן שנות השבע) -

הרי כאן בפרט היו אלה שני סוגי זמנים ההפכיים זה מזה בתכנם: שני השבע ושני הרעב, ובזה נרמז החבור דשני הענינים ההפכיים - אהבה לאלקות (שנות השבע) ביחד עם טרדות הפרנסה (שנות הרעב).

ועל פי הנ"ל יובן המעלה הנפלאה שבפתרון יוסף, בקישור וחבור שני הפכים, בדרך העבודה:

לקוטי שיחות: הטעם הפנימי לכך שבזמן הגלות יכולים להתחבר שני הפכים הוא כי שרש זמן הגלות הוא במדרגה גבוהה יותר - מבחינת עיוגלים שלמעלה מהתחלקות הקוין דמעלה ומטה 14 (ראה מסגרת). ועל פי זה מובן שעקר פתרון יוסף היה החבור דשני הפכים, בטוי שרש החלום שמבחינת עיוגלים; ועל ידי פתרון יוסף באה נתינת הכוח לגאולה, היינו, שיסר ההעלם והלבוש דהגלות, ויתגלו המקיפים והעיוגלים כפי שהם מצד עצמם (היינו שהדרגות הכי גבוהות יבואו אז לידי גילוי באופן הכי מוחשי, ללא צורך בשום לבוש והתאמה - כן תהיה לנו במהרה בימינו ממש!).

11 פסוק בתהלים קכו, א. לפי פשוטו, כמה פירושים נאמרו על "היינו כחולמים" - או שהפשט הוא ששמחת הגאולה תהיה גדולה כל כך, עד שכל צער הגלות יישכח (פירוש הרד"ק), או שגם כשתבוא הגאולה [של הבית השני], נהיה בצער שחסרים בו דברים שלא היו בבית הראשון (פירוש האלשיך); וכאן מגיע החידוש בתורת החסידות, שכשתבוא הגאולה, נבין עד כמה בתקופת הגלות היינו כחולמים, שמצבנו אז היה דומה למצבנו של בן אדם חולם... וכדלקמן בפנים.

12 לדוגמא: אפשר לחלום על בן אדם שאינו חי בעולם הזה, ובחלום לראות אותו ביחד עם אנשים חיים... וכנהנה רבות. (אמנם גם לזה יש גבול, וכידוע שאי אפשר לחלום על "פיל הנכנס בחורו של מחט", מכיון שזה בלתי אפשרי אפילו בדמיון...).

הטעם הפשוט לאפשרות החלום על שני הפכים, הוא בגלל שבעת השינה כח השכל אינו פועל, ונשאר באדם הכח המדמה.

13 הערה 52 בשיחה: "הטרדות מוכיחות שחסר לו בבטחון וכו' והתקשרות לאלקות הזן ומפרנס כו' בטובו בחן ובחסד (המראים על אהבת ה' וכו')". היינו, שטרדות הפרנסה הם ההפך המוחלט מהמצב בו היה האדם בשעת תפילתו ולימודו...

14 ולפיכך מתלבשת מדרגה זו (בהעלם) בחלום - ולא בשעה שמאיר כח החכמה והשכל, שמצדו ישנה התחלקות. (ראה באברבנאל שם, המבאר שהחלומות נמצאים יותר אצל אנשים פתאים - שהשכל אינו מפריע להם, יותר מאצל החכמים...).

ביוגרפיה - אלשיך:

פירוש על התורה. חובר ע"י רבי משה אלשיך, נולד בתורכיה בשנת 5267 (1507) ולמד שם. בהמשך עלה לצפת, והיה חבר בבית דינו של רבי יוסף קארו.

ביוגרפיה - תורה אור:

סדרת מאמרים על הפרשיות (בראשית, שמות) שנאמרו ע"י האדמו"ר הזקן, הראשון בשושלת רבותינו נשיאנו. נולד בשנת 5505 (1745) בליוזנה, בלרוס.

בחינת 'עיוגלים' ובחינת 'יושר'

'עיוגלים' ו'יושר' הם שני בחינות כלליות בהשתלשלות העולמות.

בבחינת 'עיוגלים', האורות והאנרגיות כלולים בהתכללות בבחינת העלם מבלי התחלקות לפרטי פרטים בבחינת גילוי. ולכן נקרא בשם עיוגלים, שהעיוגול הוא בהשוואה אחת ואין בו התחלקות תחילה וסוף.

ובבחינת יושר הוא כשמתגלים האורות ומתחלקים לפרטי פרטיות.

ענין עיוגלים ויושר יש בכל העולמות, שבכל העולמות יש עשר ספירות דעיוגלים שבהם נכללים האורות בבחינת מקיף, ויש עשר ספירות דיושר בהם מתחלקים הספירות לפרטי פרטים.

[במילים אחרות: דרגת 'עיוגלים' היא דרגה גבוהה ביותר, בה האורות הם כ"כ חזקים עד שאינם בסדר מסודר.

וזהו ע"ד החילוק בין אור מקיף ואור פנימי. אור מקיף - חזק יותר, אור פנימי - יותר חלש אך נכנס יותר טוב].

(חב"דפדיה ערך 'עיוגלים ויושר')